

Črna Gora

po najnovejših opisih in znanstvenih odkritjih.

Ako Črna Gora zanima vsakega omikanca zaradi občudovanja vredne hrabrosti in vzglednega domoljubja svojih prebivalcev, zanimati mora tem več nas Slovene, rodne brate tožnih Črnogorcev. Še posebno pa mora ona junaška državica zanimati nas Avstrijce, njene sosede, ker vemo, da Črna Gora lahko moti mir v naših južnih deželah. Od časa do časa dohajajo vesti o krvavih bojih med Črnogorci in divjimi Albanci ter o mejnih prepirih, ki vznemirujejo vso evropsko diplomatijo.

Zato nam je prav dobro prišla knjiga Dr. Bernharda Schwarza „Montenegro, Schilderung einer Reise durch das Innere, nebst Entwurf einer Geographie des Landes“; Leipzig, P. Froberg, 1883, 472 strani, stoji 7 gold. 80 kr. — Dr. Schwarz je vzpomladi lanskega leta — kakor se govori po nalogu pruske vlade — prepotoval križem vso Črno Goro ter pred nekoliko tedni obelodanil svoje opazke in popotne vtise v ravnokar omenjeni knjigi. Pisatelj govori zelo pohvalno in laskavo o Črnogorcih ter vidi se, da se je vestno držal besed, katere mu je bil zaklical minister zunanjih poslov, Stanko Radonić, pri odhodu s Cetinja proti Baru: „Machen Sie für unser armes und vielfach verkanntes Montenegro in Ihrem grossen und mächtigen Deutschland etwas Reclame!“ (pg. 94.) —

In zares je Schwarzowa knjiga polna „reklame“ za Črno Goro, katero čez mero hvali in v najlepših bojah slika. Res je, da je Schwarz mogel spoznati le dobre strani te dežele in da slabih niti ni mogel opazovati, ker ni razumel srbskega jezika, ker je občeval le z omikanimi ljudmi in ker je vlada sama skrbela za njegovo varnost, postrežbo in potovanje, tako da je prehodil državico kot „oficijalni gost“ črnogorskega kneza. Zato pa je Schwarz velik neprijatelj črnogorskih sovražnikov, t. j. Albancev, katere v temnih bojah opisuje, poudarjaje povsod njih divjost in surovost, da, imenuje jih celo „bösaartige, gierige Raubvögel“. Od „albanske lige“ poudarja, da je to le gola „turška izmišljotina“ in le prazen strah evropske diplomatije (znano je, da se je albanska liga na sultanov poziv osnovala l. 1878. ravno proti razširjenju Črne Gore po severni Albaniji). Po Schwarzovem mnenju so Albanci nesposobni za omiko in zato so opravičene črnogorske težnje po razširjenji mej proti jugu.

V prvem delu svoje knjige, posvečene Nj. Visočanstvu knezu Nikoli I., opisuje Schwarz od 1—338. strani prav obširno svoje potovanje iz Reke v Zadar, potem po Dalmaciji v Kotor, od tod na Cetinje, s Cetinja skozi Crmnico čez Sutormanovo sedlo v Bar in dalje v Olcinj, Sv. Nikolaj ter po Bojani navzgor v Skadar. Iz Skadra se je vozil po skadarskem jezeru in potem jahal v Podgorico, od tod pa po Cetski dolini skozi Špuž in Danilovgrad pod samostanom Ostrog čez sedlo Planinica v Nikšić. Od tod se je podal v vzhodni del Črne Gore ali Brda, in sicer čez visoko planoto Krnovo v Šavnike in potem po dolini Tušine navzgor čez Sinjavino v Kolašin, a od tod nazaj v dolino Morače, kjer leži v prekrasnem predelu samostan Morački, ter naposled navzdol po dolini Morače v Podgorico in nazaj čez Rjeko na Cetinje. Med to opisovanje je vpleteno osem prav čednih slik, ki predstavljajo najlepše in najzanimljivejše kraje v Črni Gori.

Iz tega opisa se vidi prav jasno, kako Schwarz navlašč išče čudnih, slučajnih dogodkov, ki naj bi efekt delali na čitatelja in napravili zelo interesantno pisateljevo potovanje. Zato pa je vplel g. Schwarz opis narodnih praznikov in slavnostij, kakor bi se bile v pričo njega in prav slučajno vršile. Časih se celo dozdeva, kakor bi si bil pisatelj poprej sam ustvaril kako idejo in da potem išče za njo dokazov, namesto da bi objektivno opazoval in potem tolmačil opazovane prikazni. Svoje nemško mišljenje in čutenje kaže pisatelj prav po nepotrebnem in prevečkrat tudi v Črni Gori. Zato so primere „mit dem grossen deutschen Vaterland“ zelo navadne in njegovo srce se neizrečeno razveseli, ako najde kje še tako slabo pivo, katero on pa vedno imenuje „den edlen Gerstensaft“. Še bolj pa se je bil Schwarz vzradoval, ko je našel v Nikšići nemški „Glanzwichse“! Zato pa hvali Črnogorce, da znajo spoštovati in ceniti „nemško kulturo“.

Temu nasproti je Schwarz velik revež v poznanji slavenskih običajev in jezikov. Zato neizrečeno spakuje naše besede, n. pr. „raki“ mesto „rakija“, „govozd“ namesto „gvozd“. V pisavi lastnih imen se drži nemškega pravopisa, ali tako nespretno, da piše n. pr. Schelia mesto „Čelija“. Od vseh črnogorskih običajev se zdi Schwarzu „najbarbaričnejši“ tisti, da ne spoštujejo in povzdigajo žen, kakor Nemci in zapadni Evropejci, nego da jim prepuščajo vso skrb za domače delo. Prav smešno je slišati našega pisatelja, kako uči črnogorske junake svojim ljubcam in ženam roke poljubovati! Jaz mislim, da Črnogorci

že sami bolje vedó, kaj se junaku spodobi in da brez laskanja ženskam lahko postanejo izobražen narod. Pripeti se tudi Schwarzu, da si krivo tolmači črnogorske običaje, ker ne razume jezika. Tako mu je krčmarica v Nikšići odgovorila na prašanje, odkod ima krompir: „Oprostite, žene so ga danes prinesle iz Risna“. Iz tega „oprostite“ sklepa Schwarz, da se v Črni Gori smatrajo žene za „nečista bitja nižjega plemena“. A siromak ne ve, da Srb vsak odgovor tujcu in višjemu začinja z „oprostite!“

Drugi važnejši del Schwarzove knjige (str. 339—472) obdeluje geografijo Črne Gore. Temu delu je pridejana precej dobra karta (1:600.000), katero je pisatelj sam načrtal po korektorskih polah velike, še neizdane karte ruskih oficirjev, ki so vso Črno Goro v zadnjih letih premerili in načrtali. Ta karta popravlja marsikatero netočnost in izmišljenost dozdanjih Kiepertovih in avstrijskih generalnih kart.

Črna Gora meri zdaj v obsegu novih mej 94 miriametrov in šteje po najnovejših poročilih le 160.000 prebivalcev (mesto 236.000 po Behm-Wagnerji). Od teh je manjšina, t. j. 75.000, moškega spola (vsled zadnjih vojen). Po veri je 140.000 pravoslavnih, 15.000 mahomedancev in 5.000 katoličanov (v Baru in Olcinji). Ime „Črna Gora“ je prvikrat v Schwarzovi knjigi še dobro razloženo, da ne prihaja namreč od boje črnogorskih sten (ki je svetlo-siva, a ne črna), nego od „crn“ v pomenu pust, divji, nerodoviten in nesrečen. Tega mnenja so tudi Črnogorci sami, ker imajo navado govoriti: „crno ti bilo tvoje lice, pocrnila ti radost, majka, diete“ i. t. d. Črnagora je torej žalostna, nesrečna gora. Nesrečne pa so nekatere druge Schwarzove izpeljave, n. pr. Durmitor od latinskega „dormire“, češ, da ta gora pod svojo belo sneženo odejo spava!

Prav dobro je v Schwarzovi knjigi opisana vertikalna razgloba Črne Gore. Zahodni del do Cete je visoka planota, počez 800 m. visoka, ki je pa od severa proti jugu nagnena. Na njenem zahodnem robu se vzdigajo krajne gore še do 1700 m. in čez. Na tej planoti se vzdigajo posamezni vrhunci kakor otoci iz morja, ali čim dalje proti jugu, tem redkejši so. Ta del Črne Gore je sestavljen iz apnenca, ki pripada kredni tvorbi.

Ves drugačen je vzhodni del Črne Gore („Brda“), na vzhodni strani Cete. Tu je površje pokrito z vzporednimi, od severa proti jugu sezaječimi pogorji, ki se precej visoko vzdigajo in imajo navadno prav velike gore. Vender se nahajajo tudi na teh pogorjih majhne planote in le redko je hrbet v greben zôžen ali pa v vrhunec naostren. Srednja visokost onih planot ali „planin“ znaša 1000—1200 m., a nad temi

se vzdigajo posamezni vrhunci še 800—1200 m. Vzhodna Črna Gora je sestavljena iz mnogo starejšega apnenca, spadajočega v jursko in triasno tvorbo. Vmes se nahaja premnogo peščenca in laporja (trias), da, celo eruptivnega kamenja in rudečega rogovca. Okoli Podgorice se nahajajo tudi tercijarne tvorbe morskega izvora. (Natančnejšo geologijo Črne Gore izda v kratkem Dr. Tietze na Dunaji.) Zaradi svoje geologične sestave so Brda mnogo rodovitnejša, nego prava Črna Gora in tudi bogatejša gledé rastlinstva, tako da je Schwarz napisal celó poglavje o črnogorski flori.

Ruski oficirji so tudi črnogorske vrhunce trigonometrično zmerili in našli precej različne visokosti od onih na avstrijski generalni karti (barometrično zmerjenih). Zato naj pristavim tu sem visokost najvažnejših gor v metrih. Kralj vseh vrhuncev v Črni Gori je Durmitor na severu deželice, 2483 m. (do zdaj se je cenila njegova visokost na 2600). Hitro za njim pride Kom Kučki 2448 ob jugovzhodni meji in potem Maglič (na severozahodni meji) 2347 (na avstr. karti 2260) ter Ostri Kuk (med Ceto in Moračo) 2300 m. Malo nižji so: Vlasulja (med Ceto in Moračo) 2296, Stô (med Moračo in Kolašinom) 2232, Visitor (nad Gusinjem) 2114, Jablanov Vrh (nad Kolašinom) 2168, Maganik (med Ceto in Moračo) 2018 in Vojnik (nad Nikšićem) 1968 m. Mnogo nižje so gore v pravi Črni Gori, n. pr. Štirovnik 1723 (na avstr. karti 1759) in zraven njega Lovčen 1631 m. med Kotorom in Cetinjem. V severozahodni Črni Gori se vzdigata Vadar 1513 in Pusti Lisac 1448; a v južni Rumija nad Barom ter Lisin 1334 in Mosura 623 m. nad Oleinjem. Cetinje leži visoko 638 m., Nikšić 652, Kolašin 933, a Podgorica le 43 m.

(Konec prih.)

S. Rutar.

Slovenski glasnik.

Štiri slavnostne pesni o prihodu Nj. V. presvetlega cesarja Franca Jožefa I. na slovensko zemljo dné 11. julija 1883 smo iz „Slovenskega Naroda“ ponatisnili v današnji številki za tega delj, ker se nam škoda zdi, da bi pozabljeni ostali taki biserji slovenskega pesništva ter se poizgubili po političnih listih. Prvi, prekrasni pozdrav S. Gregorčiča je vrhu tega natisnen tudi v Matičinem „Spomeniku“. Znano je, da sta ga komponirala dva skladatelja, g. Fr. S. Vilhar in g. prof. Fr. Grbec. Vilharjevo kompozicijo so peli narodni pevci pri velikanski bakljadi dné 11. julija v Ljubljani; Grbevo pa pri slav-

znal bom umreti in molčati . . . Zdaj se nebo meni ne bo več zjznilo, ne bo več posijalo v moje srce s svojim poživljajočim žarkom.

„Žarek začarani! ljubezen in upanje! klical sem te spé in bdé, v trudih in bojih in na robu propada. Klical sem te, ali zdaj te ne bom več; ne mogel bi gledati globočine, katero bi ti razsvetlil . . .“

(Dalje prih.)

Črna Gora

po najnovejših opisih in znanstvenih odkritjih.

(Konec.)

Kar se vodovja tiče, opaža se pri vseh črnogorskih rekah, da teko v pravci poldnevnikov, ali proti jugu k jadranskemu morju, ali pa proti severu k Drini, Dunavu in Črnemu Morju. Najmogočnejša črnogorska reka je Bojana, odtok Skadarskega Jezera, ki je okoli 30 kilometrov dolga, 100—200 metrov široka in po 10 in več metrov globoka, tako da bi lahko največje ladje nosila. Zdaj je za parnike plovna le kakih 20 kilometrov do vasi Oboti, a v svojem gorenjem toku se razliva po polnem brez reda po bližnjem polji. Tega je kriv jeden rokav Drima, ki se že nekoliko desetletij sem pod imenom Drinassa malo pod Skadrom v Bojano izliva in tako njeno vodo ustavlja, da je prisiljena poplavlјati bližnja polja. Velike koristi bilo bi torej urejenje Bojane, ker bi se s tem odprla nova kupčijska pot za Črno Goro.

Najvažnejša črnogorska reka pa je Ceta, prav za prav glavna reka, od katere je Morača le levi pritok. Ceta izvira na severni strani Nikšića in se izgublja pod tem mestom pri kraji Ponori v zemljo ter se prikazuje še le na južni strani sedla Planinica zopet na dan, napravlja tu kakih 200^m visok slap in teče potem še kakih 40 kilometrov daleč po 100—30^m visoki dolini do skadarskega jezera. Njena srednja širokost znaša 20—30^m, a njena globokost okoli 5^m. Ceta deli Črno Goro v dva nejednaka dela in ob njenih bregovih se razprostirajo najrodovitnejše ravnice črnogorske. Te ravnice so prava zibel Črne Gore, (nekdaj slavna županija Ceta), odkoder so se denašnji Črnogorci po bitki na Kosovem umaknili na cetinjsko planoto.

Najdaljša črnogorska reka pa je Tara (70^{km}), ki potem s Pivo (60^{km}) združena napravlja mogočno Drino. Lim, desni pritok

Drine, teče le nekaj nad 20^{km} skozi najvzhodnejši rogelj Črne Gore. Čudno je, da ležijo doline črnogorskih rek tem više, čim dalje proti vzhodu. Tako je dolina Cete 30—100^m visoka, a njen pritok Morača ima pod samostanom jednakega imena 400^m visoko korito, Tara pri Kolašinu pa celo 900^m.

Za črnogorsko brodarstvo prevažna je tudi Crnojevička rijeka ali kratko Rijeka. Ta je prav za prav priroden kanal, ki seza iz Skadarskega Jezera kakih 10^{km} daleč notri v deželo do trga Rijeka. Tu pa se izliva v ta kanal blizu kilometer dolgi potok, izvirajoč iz čudne jame na južni strani Cetinja. Le škoda, da je Rijeka z različnim trstjem in ločjem tako zarastena, da večje ladije ne morejo po njej ploviti.

Tudi presihajoče studence ima Črna Gora, n. pr. potok Šavniki pod Durmitorom.

Razven nekaj malih močil ima Črna Gora jedino Skadarsko Jezero (200^{km} veliko). Ono je za jeden del Črne Gore tako važno, kakor cetska dolina, ker s svojimi ribami („scoranze“) redi ne samo bližnje prebivalce, nego daje celo jeden najvažnejših predmetov za zunanjo kupčijo.

Prirodnin ima Črna Gora le malo. Pri Boljeviću v Crmnici se nahajajo sledovi železa, pri Rijeki cina in pod Durnitorom bakra. Tu pa tam se nahaja tudi gips, karneol, granat i. t. d. Prevažni pa bi lahko postali studenci kamnenega olja, katere je Dr. Schwarz opazoval pri Bukoviku na levem bregu Crmnice, blizu avstrijske meje nad Castel-Lastuom. To olje je sicer še močno rumeno in smrdeče, ali dalo bi se prav lahko sčistiti in tako bi postalo neprecenljiv vir črnogorskega bogastva.

Do zdaj pa se o tem bogastvu še ne more govoriti. Črna Gora še nima najmanjše obrtnije, ako izvzamemo nekoliko mlinov, tkalnic in kotlov za žganje rakije. Poljedelstvo in živinoreja, ki bi morali v prvi vrsti rediti Črnogorcev, nahajata se še le v najprvotnejšem razvitku. Malo živahnejša je kupčija, ker Srbi imajo velik talent za njo, malo ne kakor židje. Nosi se na Črno Goro obleka, orožje, strelivo, žito in sol. Iznaša pa se drobnica, kože, sir, suho meso, mleko, ribe (scoranze), krompir, drva, duhan, ruj (*Rhus cotinus*, ki daje izvrstno bojilo in čreslo; raste zlasti okoli Rijeke in Crmnice, ter iznaša se ga vsako leto do 20.000 centov v vrednosti 150.000 gld.), potem buhač (*chrisanthemum cinerarefolium*), led i. t. d. Večina teh predmetov gre na Kotor, nekoliko tudi na Risan, menj pa na Bar in Olcinj.

Za povzdigo kupčije ni prepotrebnih cest. Z velikimi stroški so dodelali l. 1881. vožno cesto iz Kotora na Cetinje, ki se vije v brezštevilnih ovinkih po zahodnem obronku Lovčena navzgor. Kmalu potem so dovršili tudi cesto s Cetinja v Rijeko in zdaj se dela cesta po Crmnici čez Sutorman v Bar, ki bode v kratkem dovršena. Ali te ceste so le bolj na korist Cetinju, nego ostali državi in zlasti kotorsko-cetinjska cesta bo ostala vedno samotna, ker so jo Avstrijci zidali zlasti iz vojaških obzirov. Letos so si izposodili Črnogorci 4 milijone rubljev v Rusiji, da dovršijo svoje „strategične ceste“ in utrjenja važnejših mest. Med temi cestami se bode zidala v prvi vrsti ona s Cetinja po planoti skozi Čevo v Nikšić. Mesto cest pa imajo Črnogorci primeroma preveč telegrafskih postaj. Zdaj imajo Črnogorci tudi tri pristanišča: Bar, Olcinj in Sv. Nikolaj, kjer pa oskrbuje Avstrija pomorsko službo. Na ta način je dobila tudi Črna Gora svoj trobojni kupčijski barjak. Ali omenjena pristanišča so še malo obiskovana, le v Sv. Nikolaji ob Bojani je malo živeje, ker je to luka tudi za Skadar. Pri Baru in Olcinji so potrebne še ogromne pristaniške stavbe, ker je na prvem mestu morje preplitko, na drugem pa pregloboko. Zadnji čas je začelo redno črnogorsko parobrodarstvo po Skadarskem Jezeru, ali k nesreči potonil je to zimo dotični mali parnik.

Čeravno so Črnogorci po natori bistri in razumni ljudje, vendar je njih duševna omika preveč zaostala, česar so najbolj krivi nevedni pravoslavni popi. Pred l. 1876. je štela Črna Gora že 52 ljudskih šol s 3159 učenci. Ali vsled zadnjih bojov skrčilo se je bilo jako to število. L. 1878. so preustrojili črnogorsko šolstvo in izdali novi šolski, interkonfesionalni zakon. Vse črnogorske šole vodi nadzornik Čuturilo na Cetinji. Šolski predmeti so prav tisti, kakor v naših ljudskih šolah in v šolo so dolžni otroci hoditi od 7. do dovršenega 13. leta (le deklice čez 10 let stare ne smejo v deško šolo). Zdaj je vseh ljudskih šol 35 s 43 učitelji in 2045 učenci (med temi 138 deklic). Učitelji imajo plače po 300, 400 in 500 avstr. gld.

Za premožnejšo žensko mladino obstoji na Cetinji tudi višja dekliška šola, ustanovljena in vzdrževana s podporo ruske vlade. S šolo je združen zavod, v katerem imajo deklice vso oskrbo. Zdaj obiskuje vseh pet razredov te šole okoli 35 gojenk, od katerih je pa večina iz Kotora in sploh iz Boke, ker pravoslavni roditelji pošiljajo svoje hčere v odgojo na Cetinje, ravno tako kakor katoliški v samostan v Dobrovnik. — L. 1882. so odprli na Cetinji celo „realni gimnazij“, ki pa

nima več nego dva razreda in sploh le životari. Vrh tega je v cetinjskem samostanu tudi nekako učiteljišče za odgojo domačih učiteljev in bogoslovnica za mlade črnogorske pope.

Sredstev za izobražanje Črnogorci baš ne pogrešajo, da bi le ta sredstva tudi svoj dober sad obrodila. Ali žalibog, šire se po Črni Gori vedno bolj republikanske in socijalistične ideje, zamešene po mladih možeh iz Pariza, ideje katere utegnejo v kratkem času motiti notranji mir Črne Gore. (Dr. Schwarz, se ve da, o teh nevarnih idejah v Črni Gori ničesa ni mogel zapaziti).

Črna Gora ima le tri mesta: Podgorico, Bar in Olcinj. Podgorica ima zdaj po črnogorski okupaciji le okoli 5.000 prebivalcev, od Bara je ostala nepoškodovana sama luka in gorenja ulica mesta, vse drugo je razvalina; Olcinj utegne imeti z vsemi po okolici raztresenimi hišami do 4.000 ljudij. Razven teh mest ima Črna Gora še devet važnejših krajev, ki se dajo našim trgom primerjati, sicer ne po številu prebivalcev, nego po tem, da stoji nekaj lepših hiš blizu vkup na malem prostoru. Taki trgi so: Cetinje, Njeguš, Rijeka, Virpazar, Spuž, Danilovgrad, Nikšić, Kolašin in Andrijeviča ob Limu. Glavni kraj Cetinje nima z vsemi svojimi po cetinjskem polji raztresenimi hišami čez 2000 prebivalcev. Razven tega pa šteje Črna Gora še kakih 250 vasij in selišč. Najvažnejši samostani so: cetinjski, ostrožki in prekrasni morački.

Mnogo se govori zdaj o premeščenju prestolnice. Nekateri so mislili na Danilovgrad, ali ta je zelo majhen trg in nima nikake bodočnosti, ker ne leži ob nobenem glavnem potu. Natorneje bi bilo, da bi Črnogorci prenesli svojo prestolnico v doleno Ceto, (n. pr. v Podgorico), kjer se nahaja prava zibel Črne Gore.

Dr. Schwarz govori tudi o prihodnjih mejah Črne Gore, kajti da so denašnje nestanovitne in nedostadne, zdi se mu samo po sebi umljivo. Pri tem pa opominja že naprej, da naj Črnogorci nikar ne mislijo na Kotor in na Boko. Dokler bode Avstrija obstajala, ni mogoče, da bi hotela odstopiti ta svoj Giberaltar in ta temelj svoje oblasti v Jadranskem Morji, kateri ravno zdaj z velikimi stroški še bolj utrjuje. Črnogorcem bi tudi Kotor ne koristil mnogo, ker je zveza od tod v Črnogoro pretežavna. V tem obziru leži mnogo ugodneje Bar, ker ga veže nizko sedlo Sutorman z najrodovitnejšimi predeli Črne Gore. — Že nagnenost črnogorske planote in tok najvažnejših deželnih rek kaže Črnogorcem k jugu! Tja doli naj obračajo svojo pozornost in

naj skušajo pridobiti še vso okolico Skadarskega Jezera s Skadrom vred. Bojana in Skadarsko Jezero sta po prirodi s Črno Goro spojena in zato pravi pogoj za njen obstanek. Zato priporoča Dr. Schwarz kot bodočo mejo razvodno črto med Drinom in Bojano, t. j. z visoke Prokletije planine (pri Gusinji) navzdol preko gore Suk ali in potem naravnost k morju po sredi med izlivom Bojane in Drmja. Albancev naj se Črnogorci pri teh svojih težnjah čisto nič ne straše!

Simon Rutar.

Nove muzikalije.

I.

Missa solemnis in memoriam felicissimi DC annorum regiminis augustissimae ac serenissimae domus Habsburgicae in ducatu Carnioliae curante sanctae Caeciliae pro musica sacra societate in dioecesi Labacensi ad IV voces inaequales cum organo aut comitantibus 2 violinis, viola, violoncello, contrabasso, flauto, 2 clarinettis, fagotto et 2 cornibus [aut ad IV voces tantum, ommissis pausis non obligatis] composuit Antonius Foerster, magister cappellae in ecclesia cathedrali, magister cantus in c. r. scholis mediis nec non in seminariis clericorum et puerorum, director scholae pro musica sacra sanctae Caeciliae. Op. 25. Pret. part. et IV. vocum 1 fl. 80 x. Pret. IV. voc. separat. 80 x, Pret. voc. instrument. 1 fl. 10 x. Labaci. Sumptibus societatis s. Caeciliae.

Typis R. Milic.

To je naslov najnovejši maši g. A. Foersterja. Prava umetnost se kaže v vzdržnosti. Ni dvojiti, da je g. Foerster umetnik v svoji stroki, kakeršnih je le malo; njegove kompozicije cerkvenega zloga so lahke; odlikujejo pa se zaradi gibčnosti glasov, pravilne modulacije in gladke fature. Ker se pri nas pričanja cerkvena glasba še le reformirati, zato je primoran g. Foerster svoje kompozicije podajati v najlažjem zlogu, omejevati svojo bogato fantazijo, a veščak jih vendar visoko ceni. Prav težko sem torej pričakoval od g. Foersterja višjega umotvora, in dasi-ravno bi bil od njega veliko zahteval, vendar smelo trdim, da me je z omenjeno mašo po polnem iznenadil.

Ni moj namen na dolgo in široko ocenjevati to delo, v to svrhu bi moral pisati brošuro, marveč rečem le toliko, da je umotvor prve vrste: jedna najkrasnejših inštrumentalnih maš novejšega časa. Tekst v maši je po polnem liturgično obravnavan, glasba v harmoničnem, melodičnem in kontrapunktičnem obziru visoke vrednosti. Takoj pričetek